

Mormors öde ska lära fler om Förintelsen

27-åriga Adina Krantz åker runt till skolor och berättar om hur hennes mormor fördes till Auschwitz, där nästan hela hennes släkt utplånades. Tillsammans med Nadien Gerson har Adina Krantz grundat organisationen Zikaron, som betyder "minne". Nu får de 300 000 kronor i stipendium från Micael Bindefelds stiftelse.

Adina Krantz mormor Olga var 17 år när hon deporterades till Auschwitz. Året var 1944. Olga var en ung kvinna från en liten by i den ungersktalande delen av Rumänien. I Auschwitz mördades i princip hela hennes familj; bara Olga och en syster överlevde.

I dag, drygt 70 år senare, åker Adina Krantz runt till svenska skolor för att berätta om sin mormors livsöde. Tillsammans med sin vän har hon grundat organisationen Zikaron.

Tanken med Zikaron är att judiska ungdomar ska föra vidare berättelser från sina släktingar som överlevt Förintelsen.

– Vi tar våra far- eller morföräldrars historia och beskriver den på ett personligt och gripande sätt. Vi försöker inte ta bort några detaljer. Vi vill beröra eleverna, helt enkelt, säger Adina Krantz och tillägger att de ser det som sin uppgift att som tredje generationens överlevande hålla kunskapen om Förintelsen levande.

– Nu finns det inte så många överlevande kvar. De som finns kvar börjar bli gamla, säger Adina Krantz som var 16 år när hennes mormor dog.

Förintelsen har präglad Adina Krantz uppväxt, och hon kan berätta många detaljer ur sin mormors liv.

– Mormor har ju beskrivit hur extremt lite mat de fick i lägret. Det var soppa på dåligt vatten, hårda brödklumpar.

Hon har berättat att man ständigt var hungrig i lägret.

I morgon, på Förintelsens minnesdag, får Zikaron årets stipendium från Micael Bindefelds stiftelse för sitt arbete.

– Det betyder jättemycket för oss. Vi kommer att använda pengarna till fortbildning för att hålla hög kvalitet på föreläsningarna.

Pengarna gör det också möjligt för Zikaron att nå fler skolor. Hittills har de främst föreläst på gymnasieskolor i Stockholmsområdet, men nu får de möjlighet att resa till skolor runt om i landet.

”**Vi försöker inte ta bort några detaljer. Vi vill beröra eleverna, helt enkelt.**

Adina Krantz som besöker svenska skolor och berättar om sin mormors livsöde och Förintelsen.

Hur ser kunskapen om Förintelsen ut på skolorna?

– Min uppfattning är att det skiljer sig markant från skola till skola. I vissa skolor är eleverna vana att se detta som en historisk händelse som de kan sätta i ett sammanhang och analysera. På andra skolor har eleverna inte hört talas om Förintelsen mer än en gång, och de har aldrig träffat någon jude i Sverige. Då känns det än viktigare att vara ute och föreläsa.

ELISABET ANDERSSON
elisabet.andersson@svd.se

”Vi kommer att använda pengarna till fortbildning för att hålla hög kvalitet på föreläsningarna”, säger Adina Krantz. FOTO: LARS PEHRSON

FAKTA

Född och bor i Bukarest

Mircea Cărtărescu är prosaist, essäist och poet. Född 1956 i Bukarest, där han fortfarande bor och verkar.

Den stora "Orbitör"-trilogin etablerade hans världsrykte. I höstas utkom verseposet "Levanten. Österlandet" på svenska (i översättning av Inger Johansson), ett frihetsepos i tolv sånger, skrivet 1988.

I söndags samtalande Mircea Cărtărescu på Dramaten med chefsdramaturgen Magnus Florin om "Levanten. Österlandet" och Stina Ekblad framförde valda delar ur verket.

Cărtărescu på svenska i urval: "Nostalgia" (2002), "Dagbok 1994–2003" (2011), och "Travesti" (2013). Alla översatta av Inger Johansson och utgivna på Albert

Bonnier

ken var en brand på en nattklubb i Bukarest, där det förekommit slarv eller mutor rörande säkerhetsföreskrifterna. Över 60 unga omkom, och branden resulterade i massiva demonstrationer på Bukarests gator.

Hur är tillståndet i Rumänien i dag, knappt tre månader efter branden och premiärminister Pontas avgång?

– Resignerat. Det finns inget hopp. De personer som förde de nya politikerna till makten genom att gå ut på gatorna känner sig bedragna. De känner att deras uppoffringar inte varit värda något. De nya makthavarna gör samma misstag som de gamla. Folket litat inte på någon längre.

Hur är det att leva och verka som författare i Rumänien i dag?

– Å ena sidan är det angenämt, för man är nära läsarna och kan direkt känna deras kärlek till ens verk. Å andra sidan kan man känna hatet från människor som är nationalist, fascister, rasister – de anti-intellektuella. Dessa människor är verkligen smutsiga, många av dem är före detta medlemmar i [säkerhetstjänsten] Securitate och använder alla smutsiga medel som står till buds gentemot intellektuella och konstnärer, som lögn, kränkningar och förtal. Det har varit extremt svårt för mig att bo i mitt land de senaste 25 åren.

Ofta när det handlar om Rumänien i utländska medier är landet betraktat från ett negativt perspektiv. Det pratas om hur fattigt och korrupt landet är. Vad säger du om det?

– Korruptionen i Rumänien är ett ännu större problem än vad det rapporteras om utomlands. Den är mitt lands mardröm. Rättsväsendet och medierna rapporterar dagligen om hur hundratals miljoner euro stulits eller använts som mutor. Under sådana förhållanden är det inte förvånande att finns så mycket fattigdom och underutveckling.

2014 valdes den reformvänliga Klaus Iohannis till president i Rumänien. Han gick till val på att göra upp med den utbredda korruptionen. Hur har politiken förändrats sedan dess?

– Folk är besvikna på Klaus Iohannis också. Många säger att han inte gör något för folket. Men man är inte lika missnöjd med honom som man är med de politiska partierna. Det finns inte ett enda respektabelt politiskt parti i Rumänien i dag.

Men Rumänien har inga högerpartier som växt sig stora som i många andra delar av Europa, exempelvis i Ungern och Frankrike. Vad tror du att orsaken till det är?

– Som tur är så är de rasistiska,

chauvinistiska och nationalistiska partierna som vi hade på 1990-talet försvunna. Som det Storrumaniska partiet. Det betyder inte att dessa krafter inte finns i Rumänien. Det ser vi varje dag på tv, i tidningar och i sociala medier. Det kommer inte att bli någon överraskning för mig om den här typen av partier snart uppstår och gör inträde i de lokalpolitiska valen.

Rumänien är ett land med en mycket rik kulturtradition. Hur ser läget ut för kulturlivet i dag?

– Inte så bra. Det verkar inte finnas några pengar till kulturen, inget intresse från medierna och kulturen motarbetas från politikerhåll. Kulturdepartementet existerar nästan inte och litteraturtidningarna har i princip försvunnit. Dessutom är det väldigt höga skatter på konstnärlig verksamhet. Konstnärer kan helt enkelt inte leva på sin verksamhet.

– Unga författare lever och arbetar vanligtvis i skymundan och publicerar sig på internet. Fram till för några år sedan kunde de ha jobb inom medierna. I dag har nästan alla sådana jobb försvunnit. Det finns mycket förtyvling hos dagens unga författare. Ingen verkar bry sig om dem.

CECILIA HANSSON
litteratur@svd.se